

SZUCHY KÁROLYNÉ BUJK IBOLYA* —

KISS LAJOS

*A kalocsai Paprikamúzeum anyagának
kiegészítése – dr. Bujk Gábor (1897–1967)
munkássága*

ELŐZMÉNYEK

A 20. század történelmi viharában sok kutatóintézet anyaga megsemmisült, vagy az átszervezések során máshová szállították, néhol selejtezésre került. A kalocsai Paprikamúzeumot a budapesti magyar Mezőgazdasági Múzeum hozta létre és szakemberei készítették. Sajnos, **dr. Bujk Gábor** neve kimaradt, mivel a tudós fényképe nem volt birtokukban, valamint elegendő anyaggal sem rendelkeztek. Méltánytalannak tartottuk többben, hogy ilyen ok miatt kimaradjon: hazánk első paprikatalaj kutatója, aki ötleteivel, kitartó, önfeláldozó munkájával, óriási szaktudással új hungarikum megszületését segítette.

A pótlást a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója, **dr. Fehér György** támogatta. 1999. február 19-i levelében Szuchynét értesítette a következőkről. Az 1998. szeptemberi időszak kiállításán Bujk Gábor egyik tanulmányát szerepeltették és leghamarabb 2001. évben kerülhet sor a Paprikamúzeum kiegészítésére. Ez az időpont módot adott Szuchynénak és társának az eddig összegyűjtött anyag további kibővítésére, fénykép elkészítésére. Költségeikre a kutatók támogatást nem kértek és nem is kaptak.

A megvalósulás elhúzódott. A kalocsaiak tervezték az egyik helyi vállalkozó javaslatára – aki az épületet megvenni kívánta – a Paprikamúzeum elköltöztetését a történelmi negyedből. Végül nagy örömünkre „2003. szeptember 19-i levelében a Kalocsa–Kecskemét Főegyházmegye Érseki Kincstára, a kezelési jog birtokosa, hozzájárul a múzeumi kiállítás anyagának bővítéséhez – erről értesítette a Magyar Mezőgazdasági Múzeumnak dr. Fehér György főigazgatóját. A helyi üzemeltetőnek sincs kifogása a bővítés ellen.” A költségeket **dr. Szuchy Károlyné** vállalta magára. Ez a szöveg olvasható az értesítésben.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum dr. Fehér György főigazgatója 2003. október 10-i levelében értesítette Szuchynét, hogy „...az Ön által kiállítani szándékozott anyagot szíveskedjék múzeumunkba eljuttatni. Elhelyezésére előreláthatólag november végén tudunk sort keríteni.” Íme így valósul meg sok évi fáradságos kutatás bizonyítékai alapján dr. Bujk Gábor tudós, kutató, Mezőgazdasági és Vegykísérleti Állomás-vezető, igazgató, a Megyei Minőségvizsgáló Intézet vezető főmérnöke munkásságának és érdemeinek emlékezetbe idézése.

* 1036 Budapest, Szépvölgyi út 3/B IV. 14.

DR. BUJK GÁBOR ÉLETE, MUNKÁSSÁGA ÉS EREDMÉNYEI

1897. március 24-én született Karcagon, a kunok leszármazottjai által lakott alföldi kisvárosban, amely már akkor híres volt a református egyház többszáz éve fenntartott iskolájáról. **Bujk Béla** karcagi gimnáziumi tudós, matematika-, fizika- és természettan tanár, c. igazgató négy gyermekes család 3. gyerekeként született. Nagy hatással a család és az iskola szelleme volt reá. Atyja a diákok, a tanárok, az iskola, a város fejlesztésének szentelte életét. A tudomány szeretete felébredt Gáborban az apa iskolai tudományos előadásain. A korabeli iskolai értesítőben olvashatjuk: „*A fizika köréből tartott szabadelőadást fizikay mutatók kísérve.*” (Ő vezette be az iskolában a kísérleteken alapuló tanítást.) Egyidejűleg felolvasást tartott „*A gondolatok távolba közlésének különféle módjairól*” címen és 3 lehetőséget mutatott be. Gábor 1914–15-ben jelesen érettségizett, osztályeredménye ezzel azonos. Az I. világháborúban történt sebesülése következtében gyermeke, utódja nem lehetett. Gyógyulása után a kir. József műegyetemen 1925-ben szerzett diplomát. (Ma: Budapesti Műszaki Egyetem.) Az egyetemi évek alatt állandóan képezte magát, külföldi szaklapokat olvas eredetiben, bel- és külföldi kutatások eredményeit figyeli. A gimnázium színvonalas nyelvtanításának és az osztrák–magyar hadseregben szerzett nyelvtudásának jó hasznát vette. Az egyetemi évek alatt a pénzromlás miatt élelmezését a 4 gyermekes család csak úgy tudta megoldani, hogy a hétvégi hazalátogatás során elhozott óriási fazék töltött káposztából és szalonnával élelmezte magát Gábor – pénz hiányában – a fővárosban.

A Trianoni békekötés után a hazatelepültek nagy száma miatt komoly nehézséget jelentett, különösen kezdő szakembernek, elhelyezkedni. Redkívíli tudása és idegen nyelvek ismerete révén Gábornak ez igazán hamar sikerült. 1926-ban felvették a Debreceni Magyar Királyi Mezőgazdasági Vegykísérleti Állomásra, ahol 1930. május 30-ig dolgozott. Itt nemsokára marandó kutatási eredményt ért el. Tanulmánya megjelent a hivatalos szaklapban.¹ Ezután rövid munkát vállalat a Miskolci Mezőgazdasági és Vegykísérleti Állomáson. Amikor 1931. márciusban megkapta kinevezését a Kalocsai Mezőgazdasági és Vegykísérleti Állomásra, munkaidőt nem ismerve végezte kutatását, méréseit, kísérleteit. Sorra jelentek meg a hivatalos szaklapokban tanulmányai.^{2–6}

Sorsának további alakulását megtudhatjuk az Országos Fűszerpaprika Tudományos Tanács 50. jubileumi éve alkalmával 1967-ben megtartott kalocsai összejövételről készített kiadvány 28. oldaláról. A tanácskozás bevezetőjét tartó **dr. Mészöly Gyula**, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az elmúlt 50 év történetének összefoglalása során a következőket mondta: **Horváth Ferenc**, a Kalocsai állomás vezetője 1938-ban a kárpátaljai Nagybaktára került állomásvezetőnek. Helyette dr. Bujk Gábor vette át az irányítást (kinevezése megjelent a hivatalos lapban), aki elsőnek foglalkozott fűszerpaprika talajtani és tápanyag-felvételi vizsgálatokkal, megállapításai ma is helytállóak. Még egy idézet e kiadványból a 36. oldalról: **dr. Obermayer Ernő** akadémikus beszédéből: „*Az első nemesített törzsek Kalocsáról kerültek Szegedre.*” Ez a bizonyíték arra, hogy a „*piros arany*” szülőhazája Kalocsa.

Dr. Bujk Gábor vegyész-mérnök elsőnek állapította meg, hogy a fűszerpaprika termelési idejének öt szakaszában hektáronként külön-külön mennyi a növény nitrogén, foszforsav és kálium igénye. Közölte a szervek nagyságának, súlyának, víztartalmának, a szárazanyagának, továbbá a fontos beltartalmi anyagoknak változásait. Megadta, hogy adott hibátlan állományú paprikaültetvénynek a tápanyagszükséglete mennyi. Így született meg egy új hungarikum!

A magyar fűszerpaprika exportképessége és világhíre Bujk Gábor tevékenysége révén jött létre. Horváth Ferenc áthelyezése után a Kalocsai Újság a 1941. VI. 28-i száma 1. oldalán olvashatunk Bujk Gábor ötletéről, „üveg alatti” palántázást javasolt. A szegediek újságcikkekben támadják a kalocsai paprikát. (1941. augusztus) A csípősségmentes paprika előállítására többletmunkát igényel, előállítási költségét magasnak találták. Náluk nehezen terjedt el ennek termelése és a minőség is problémát okozott nekik. Érdekesség és valóság, hogy a felvásárlók Kalocsán vették meg a csípősségmentes paprikát és Szegeden becsomagolva „szegedi jelzéssel” látták el, így szállították bel- és külföldre. (Olvasható ez a tény: a Mezőgazdasági Tudományos Egyesület 1952. március 27-i tudományos paprika ankétjának kiadványa 71. oldalán.)

A kalocsai Paprikakísérleti Állomást 1945-ben és 1949-en átszervezték. Dr. Bujk Gábort folyamatosan ott találjuk állomásvezetőként, illetve igazgatóként. 1949. július 23-i levelében küldi el mellékelten az Állomás és paprikakísérleti telepek kertgazdasági ötéves tervét a felettes szervnek. A 12/1950. I. 10. MT rendelet megszünteti – a budapesti kivételével – a mezőgazdasági vegykísérleti és a törvényhatósági vegyvizsgáló állomásokat, helyettük létrehozza a Megyei Minőségvizsgáló Állomásokat. (MMI)

Kalocsán az intézmény dr. Bujk Gábor vezetésével változatlan helyen, illetve épületben működött tovább 1958-ig. Mai címe: Kalocsa, Obermayer tér 9. Most idézünk a FVM-ből kapott 1954. március 31-i levélből: „...*Dr. Bujk Gábor fővegyszerész az OMMI kalocsai részlegének igazgatója, ...paprika-, talaj- és egyéb vizsgálatokkal kapcsolatban országosan elismert szaktekintély...*”

1954-ben addigi beosztása fenntartása mellett külön díjazásért rábízák a Kalocsai Kísérleti Gazdaság laboratóriumának irányítását is.

A kecskeméti Megyei Minőségvizsgáló Intézet vezetője hirtelen meghalt, Bujk Gábort nevezik ki ide vezetőnek 1959-ben. Irányítása és átszervezése alapján épül fel az intézmény új korszerű háza. Ekkor itt kezdte el azt a színvonalas munkát bevezetni, melyről utódja, **dr. Horváth György** írta Gábor nekrológiájában: „...*a paprikatermelők, feldolgozók, kereskedők megbecsülése és tisztelete övezte. Minden termelőt, a legszegényebb dolgozó parasztot is türelemmel meghallgatta és értékes tanácsaival segítette. Minden tekintetben a kalocsai paprika jövőjét szolgálta. Autója nem volt, a rászorulókat segítette. Közmondásos volt becsületessége. Csendes, szerény, jóságos és segítőkésznek ismerték. A nyugdíjazását 1960-ban kérte, mivel látása megromlott a nagy igénybevétel miatt. Az emberek megsegítésére segítette létrehozni Kalocsán 1934-ben a termelők gondjainak megoldására szövetséget, mely 15 évig működött. Minden ülésén részt vett, tanácsot adott, díjmentesen! A rászorulókat megsegítésére a II. világháború alatt közreműködött a Városi Jóléti Szövetkezet megalakításában.*”

1932-ben feleségül vette a helybeli Fekete Anna banktisztviselőt, aki a II. világháború kalocsai hadikórházában tüdőbeteg katonákat önfeláldozóan ápolt. 1967-ben halt meg Gábor. Nyugszik a kalocsai magyar földben, melyet életében annyiszor vett kezébe és nem hagyott el csábos külföldi ajánlatokért.

2000-ben megalakult a Bujk Gábor Emlékbizottság magánszemélyekből: célja emlék dombormű létesítése. Bujk Ibolya édesapjának öccse gyűjtötte össze a tudós anyagát, ezért őt választották meg elnökének és ügyintézőnek. Nehéz feladatot jelentett a pénz összegyűjtése, levelezés, megrendelés, engedélyek megszerzése.

A Magyar Fűszerpaprika Napok alkalmával 2001. szeptember 20-án az egykori munkahely épületének udvari belső falán került sor a dombormű elhelyezésére. Felirata: *Dr. Bujk Gábor vegyész-mérnök (1897–1967) „A hazai fűszerpaprika-talajok vizsgálatában elsőként kutatott és ért el maradandó eredményeket, melyek hozzájárultak a kalocsai fűszerpaprika világhíréhez. Emberségére tisztelettel emlékezünk.*” Az emléktábla költségeihez a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM), a Fűszerpaprika-kutató, Kalocsa város önkormányzata, Bujk Ibolya, az Emlékbizottság, a Béres Rt. járult hozzá. A dombormű alkotója a Karcagon élő **Gyórfi Sándor** szobrászművész. 75×120 cm zöldgránit alapon a tudós-kutató 5/4-es életnagyságú félalakos ábrázolását adja. A kezében bronzból készült gyökeres fűszerpaprika növényt tart. Derűs, átszellemült arcot látunk, élethű, kitűnő ábrázolást. Az avatást az FVM főosztályvezető-helyettese, **Pécsi Mária** végezte 2001. szeptember 20-án, méltató beszéddel. A helybeliek örültek dr. Bujk Gábor emléke ily megörökítésének, több régi idős kollégája jött el, a szakmabelieken kívül. Kalocsa városa értékes képzőművészeti értékkel gyarapodott, a múltjához tartozó kiemelkedő egyéniségű tudós kutatója emlékének megörökítésével egyidejűleg.

IRODALOM

1. *Arany Sándor–dr. Bujk Gábor–Gidró Jenő*: Mezőgazdasági Kutatások, 1930. 7–8. sz.: Adatok alföldi talajaink chemiai összetételének ismeretéhez.
2. *Dr. Bujk Gábor*: Mezőgazdasági Kutatások, 1931. 7–8. sz.: A talajok tápanyagszükségletének meghatározására általánosan használt módszerek összehasonlító vizsgálata.
3. *V. Horváth Ferenc–dr. Bujk Gábor*: A paprikanövény tápanyagfelvétele és tápanyagkihasználása. Kísérleti Közlemények, 1934. 37–46.
4. Többek, B. G. részvételével: Mútrágyázási kísérletek eredményei. Kísérleti Közlemények, 1936. 271. old.
5. *V. Horváth Ferenc–dr. Bujk Gábor*: A majoránna növény tápanyagfelvétele és paprika tápanyag kihasználása. Kísérleti Közlemények, 1936. 39. 1–3.
6. *Dr. Bujk Gábor*: Adatok a kalocsavidéki paprikatalajok megismeréséhez. Kísérleti Közlemények, 1937. 1–6.
7. *Göncz Árpád* (1993): Különszám: A magyar hatósági élelmiszer-ellenőrzés kialakulása és rövid története. Élelmiszervizsgálati Közlemények.
8. *Horváth György*: Dr. Bujk Gábor emlékezetére. Élelmiszervizsgálati Közlemények, 1967. 5–6.
9. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium iratmásolatok.
10. Országos Levéltár, Megyei Városi levéltárak, filmarchívum, könyv.
11. Családi levéltár.
12. Magánlevelezés.
13. Korabeli sajtócikkek.
14. Kalocsa és Kalocsavidéki Fűszerpaprikatermelők Szövetsége 1947. január 28. jkv. 3. old. 2. bekezdés: Szeged elzárkózása a csípősségmentes paprika termeléstől annak idején.
15. A Karcagi Református Reálgimnázium értesítője 1908/1909 és 1914/15.